

## Indhold:

DOF NYT Maj 1998

Nr. 2, 4. årgang.

### Forsiden:

*En enkelt pileværling - en han i begyndende sommerdragt - lod sig se og høre i Nordsjælland i marts. (Foto: Mogens Friis.)*

**Rødrygget svale - kommer der flere? .....s. 2**  
Sådan feltbestemmes arten, der registreres stadigt hyppigere i Danmark

**Modellen og virkeligheden....s. 4**  
Gik det gærdesmutten som den matematiske model forudsagde?

**DOF og fuglestationerne .....s. 5**  
Spørgsmål og et - foreløbigt - svar om ringmærkning og fuglestationernes fremtid

**Nyt fra DOF .....s. 7**  
Frivillige, tællinger og fotos efterlyses. Kursus om publicering tilbydes

**Ture og Møder .....s. 8**  
Den lyse tid skal udnyttes. DOF's lokalafdelinger byder på turoplevelser døgnet rundt

**Kend fluesnapperne.....s. 20**  
Kort kursus i feltbestemmelse af hvidhalset fluesnapper

**Siden Sidst .....s. 22**  
Årets første kvartal bød på tidlige ankomster og flere hits end normalt

**Blå glente over Skagen .....Bagsiden**  
Den første iagttagelse i Danmark - og i Skandinavien - gjorde selv de hærdede bløde i knæene

### Udgivet af

Dansk Ornitologisk Forening

DOF-BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140 · 1620 Kbh. V

Telefon: 31 31 44 04

(11-16, fredag 11-15)

Telefax: 31 31 24 35

e-mail: dof@post2.tele.dk

Redaktør (ansv.): Keld Ravn

Telefon, direkte: 31 31 05 12 + 14

Redaktionsgruppe: Thomas W. Johansen  
Morten Bentzon Hansen

Udkommer: 1.februar, 1.maj,  
1.august og 1.november.

Oplag: 9.000

Layout: Poul Rømer Design

Tryk: Scanprint

ISSN: 1395-8879



# Rødrygget svale - ser du en i år?

**Den sjældne art ses stadig hyppigere i Danmark. Den synes at brede sig - og ornitologerne synes at kigge bedre efter.**

Af Thomas W. Johansen  
og Morten Bentzon Hansen

Midt i august 1954 i Islev på Sjælland blev der for første gang nogensinde iagttaget en rødrygget svale i Danmark. I årene frem til og med 1985 foreligger der yderligere 10 iagttagelser. I denne periode på 32 år er der i snit gået næsten 3 år imellem hver iagttagelse. De næste 11 år fra og med 1986 til og med 1996 ser mønstret helt anderledes ud med i gennemsnit 2,1 iagttagelser pr. år. Sidste år kulminerede det så; hele 7-8 fugle blev meldt fra Nordjylland (hvoraf Sjældenhedsudvalget til dato dog kun har godkendt 2 iagttagelser af ialt 3 fugle).

Hvis man skulle gætte lidt på fremtidsudsigterne for rødrygget svals forekomst i Danmark, peger tendensen fra de sidste 15 år på, at der de kommende fem år i gennemsnit vil blive set fire eksemplarer af arten hvert år. Men én ting er spådom, en anden virkelighedens ornitologiske verden. Til dato foreligger der 36 godkendte fund af rødrygget svale i Danmark.

## Ændret ornitologadfærd?

Hvad skyldes så denne fremgang i iagttagelserne? En af årsagerne kan være en ændring af adfærdsmønstret, ikke hos den rødryggede svale, men blandt feltornitologerne i Danmark. Der har igennem de sidste 20 år udviklet sig en tendens til, at feltornitologer i stadigt stigende omfang tager på en eller to ugers ferie i maj. Det er typisk Møn, Gilleleje og Skagen, der får besøg af mange ornitologer. I hele maj måned er f.eks. de fleste sommerhuse på Nordlysvej og Nordstjernevej i Skagen udlejet til ornitologer.

*Ryggen og overvingernes skinnende mørkeblå ses tydeligt, når lyset er godt. (Foto: Thomas W. Johansen.)*



Her er grupper eller familier samlet, og dagen lang bliver der kigget fugle. Nogle sætter sig på Flagbakken for at kigge på rovfugle, for de ved, at hvis der kommer en lille skrigeørn, så vil den komme dér forbi. Andre bliver ude på Nordstranden, for der kan de i ro og mag sidde og kigge de mange tusinde forbitrækkende svaler igennem, og måske, hvem ved, finder de en rødrygget derimellem.

Derudover må det også anses for væsentligt, at rødrygget svale faktisk i mindre omfang breder sig mod nord, f. eks. op langs Balkans vestkyst. Sidst, men ikke mindst, vil vi også nævne den selvforstærkende effekt det har, at der næsten år for år bliver set stadig flere af arten i Danmark. Feltornitologerne bliver mere opmærksomme på fænomenet og opsøger derfor mulighederne, f. eks. ved at kigge alle svaleflokke grundigt igennem i håb om at finde en rødrygget svale.

## Spredt over hele landet - flest i foråret

Der er en meget stor geografisk spredning i forekomsten af rødrygget svale. Og rent teoretisk vil man faktisk kunne være heldig at finde den på hvilken som helst lokalitet i Danmark. Chancerne er dog størst på de lokaliteter, der har et stort forårstræk af de øvrige svalearter. F.eks. tegner den jyske vestkyst, nordkysten af Sjælland og Møn sig for 23 af de 36 hidtidige danske fund. De øvrige 13 er spredt jævnt ud over resten af landet.





Bemærk den lyse overgang i kontrast til helt sort hale- og lyst nakkebånd. (Foto: Thomas W. Johansen.)

Som vist i grafen er perioden fra og med ultimo april til og med ultimo maj det bedste tidsrum for at se rødrygget sval i Danmark, og næsten alle iagttagelser er fra første halvår. Sådan forholder det sig ikke, hvis man tager til England. Her er der i perioden 1987-1996 set ca. 200 individer,

afrundet og de forlængede ydre halefjer er lidt bredere end landsvalens.

Halen er helt sort, ligeså er under- og overhaledekkfjer. Til forskel fra landsvalen, der har hvidlige underhaledekkfjer, som danner en kile fra undergump ned til de midterste halefjer. Desuden mangler

har, som landsvalens, lyse dækkfjer, men svingfjerene er lidt lysere end landsvalens, og en kontrast mellem dækkfjer og svingfjer er ikke så udpræget som hos en landsval.

Kroppen er fra undergumpen til og med struben lys med et rosa skær, og under gode observationsbetingelser kan man se nogle få, fine striber ned langs flankerne. Hovedet har en mørkeblå kalot i samme blå nuance som ryggen. Mellem ryggen og kalotten er der et rustrødt nakkebånd, der tonen svarer til det mørkeste røde på overgumpen. I flugten kan dette nakkebånd faktisk godt være temmelig svært at få øje på.

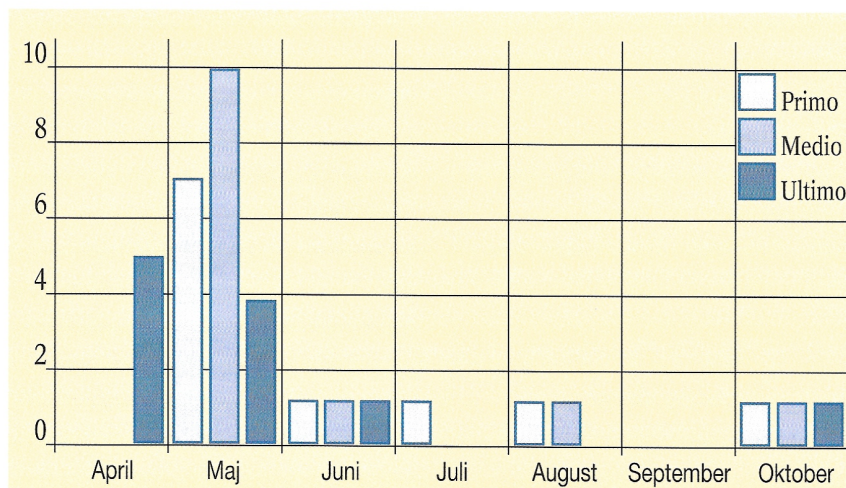
Flugten er mere rolig end en landsvalens og minder mere om en bysvals. Den består af serier på mellem 5 og 10 vingeslag, der afbrydes af kortere eller længere glideperioder. Glideperioderne kan godt være af længere varighed, og foretages med hånden svagt løftet.

Stemmen er et kort, blødt spurvelignende 'tørp'.

## Pas på hybrider

Rødrygget sval er normalt ikke en art, det giver de helt store problemer at bestemme, men man skal dog være opmærksom på hybrider mellem landsval og bysval.

Afkommet fra et sådant blandingspar vil umiddelbart ligne en landsval, men adskiller sig ved en hvidlig overgump, ensfarvet sort hale, samt ved at struben ikke nødvendigvis er sort. Dette kan give associationer hen imod en rødrygget sval - især hvis der i hybridsvalens hvide overgump forekommer en rosa tone. En sådan hybrid vil dog aldrig have en ligeså kraftig farvet overgump som en rødrygget sval, og den vil altid mangle et rødt nakkebånd. Desuden vil der i et vist omfang være antydning af en mørkere strube.



Den tidsmæssige fordeling af rødrygget svals forekomst i Danmark.

hvoraf ca. 40% blev set i efterårsmånederne, primært oktober og november. Flere af disse observationer drejede sig om langtidsstationære småflokke. I Danmark er der til dato kun fire observationer i oktober og ingen i november. Er det fordi man ikke kigger svaler igennem i Danmark om efteråret?

## Feltbestemmelse

Rødrygget sval minder mest af alt om en landsval med lys overgump. Den har nogenlunde samme størrelse og form. I formen adskiller den sig dog ved at have lidt kortere vinger og hale, samt en mere fyldig og kompakt krop. Vingerne er mere

rødrygget svals landsvalens hvide pletter i halen. På oversiden står den sorte hale i kontrast til en lys to-farvet overgump, der set fra halen først er hvidlig og forløber over i en rustrod tone. Når man ser en rødrygget sval bagfra, kan overgumpen virke næsten ren hvid, mens den i andre vinkler kan virke næsten helt rustrod. Unge individer om efteråret er mere korthalede end de gamle, desuden er de mere blege i dragten.

Ryggen og overvingens dækkfjer samt tertiærerne er i godt medlys skinnende mørkeblå, og der er en kontrast til matsorte svingfjer. Er lyset knap så godt, kan disse nuanceforskelle ikke ses, og så vil oversiden bare virke ensfarvet sort. Undervingen